

Asia: VN/20544/2025

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta laiksi perusopetuslain muuttamisesta**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 pykälään koskien oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia?**

Sivistysala ry (Sivista) katsoo, että pykälän ehdotettu muotoilu täsmentää oppilaan arvioinnin tavoitetta. Sivista pitää hyvänä, että esitykseen sisältyy sekä formatiivinen että summatiivinen näkökulma arviointiin. Niin ikään Sivista pitää kannatettavana, että jatkossakin arvioidaan oppilaan käyttäytymistä. Ehdotettu muotoilu kuitenkin selventää sitä, että käyttäytymisen arviointi tehdään erillisenä tavoitteisiin kohdentuvasta arvioinnista.

Esityksen nykytilaa käsittelevässä kappaleessa on kuvattu ansiokkaasti arviointitietoa siitä, miten saman osaamisen saavuttaneilla oppilailla arvosanoissa on voinut olla merkittäviä vaihteluja. Tämä heikentää oppilaiden välistä yhdenvertaisuutta ja on ongelmallista erityisesti toisen asteen opiskelijavalintojen kannalta. Sivista katsoo, että arvioinnin kehittämisen yksi tavoiteltava hyöty yhdenvertaisuuden ja koulutusjärjestelmän toimivuuden lisäksi on tukea oppilaiden käsitystä omasta oppimisestaan ja osaamisestaan. Pykäläehdotuksesta on poistettu nykyisen lain tavoite tukea oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Sivista ehdottaa, että oppilaan itsearviointi mainittaisiin säädöskohtaisissa perusteluissa esimerkiksi kohdassa, jossa kuvataan arviointimenetelmien monipuolisuutta.

Ehdotetussa pykälässä kuvataan Opetushallituksen toimivalta antaa tarkemmat määräykset oppiaineiden vuosiluokan oppimäärän tavoitteista ja sisällöistä, jotka oppilaan tulee vähintään saavuttaa ja suorittaa hyväksytysti. Sivista pitää tärkeänä, että tällä ei heikennetä opetuksen järjestäjän 20 g §:ssä säädettyä mahdollisuutta muodostaa opetusryhmä eri vuosiluokkien oppilaista, jos opetuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää. Yhdysluokkaopetuksen mahdollisuuksia ei pidä kaventaa, sillä lapsimäärän vähetessä se voi olla yhä useammin perusteltua.

Vähimmäisosaamisen tason määrittelyä Sivista pitää kannatettavana ja luontevana jatkona Opetushallituksen arviointikriteerien kehittämistyölle, joka on tähän asti koskenut päättöarviointia.

Sivista katsoo kuitenkin, että Opetushallituksen on pyrittävä vähimmäisosaamisen tasoa määritettäessä huomattavasti tiiviimpään ratkaisuun kuin päättöarvioinnin arviointikriteereissä.

Sivista pohtii, onko luokka-asteelta seuraavalle siirtymiseksi edellytettävä vähimmäisosaamisen taso mielekästä määritellä kullekin oppiaineelle, vai olisiko tarkoituksenmukaisempaa valita sellaiset oppiaineet, jotka ovat perustana kaikelle muulle koulutyölle ja luonteeltaan kumuloituvia. Tällaisia oppiaineita ovat esimerkiksi äidinkieli ja kirjallisuus sekä matematiikka.

**Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 a pykälään koskien oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättämistä?**

Ehdotettu pykälä on uusi. Tähän asti opinnoissa etenemisestä ja luokalle jättämisen perusteista on määrätty opetussuunnitelman perusteissa. Sivista pitää kannatettavana, että jatkossa näistä säädettäisiin lain tasolla, sillä kyseessä on merkittävä oppilaaseen kohdistuva toimenpide.

Tällä hetkellä opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että oppilas voi siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Ehdotuksessa tätä mahdollisuutta ei enää olisi.

Pykäläehdotuksen kolmannessa momentissa kuvataan, että oppilas jää vuosiluokalle, jos hän ei ole perusopetuslaissa kuvatuista tukitoimista huolimatta saavuttanut vuosiluokkansa oppimäärään sisältyvän yhden tai useamman oppiaineen tavoitteita ja hänen suorituksensa on hylätty. Sivista katsoo, että jatkossakin paremman osaamisen tason saavuttamisella jonkin tavoitteen osalta tulee voida kompensoida jonkin muun tavoitteen hylätty tai heikompi suoriutuminen. Ei ole tarkoituksenmukaista oppilaan oppimisen tai opetuksen järjestämisen kannalta, että yksittäinen heikomman suoriutumisen osa-alue estää opinnoissa etenemisen, jos oppilaalla on muuten edellytykset suoriutua seuraavan luokka-asteen opinnoista. Näissä tapauksissa on tärkeää, että tieto vahvistamista kaipaavasta osa-alueesta siirtyy seuraavalle luokka-asteelle, erityisesti jos oppilaan opettaja vaihtuu. Tätä kompensatioperiaatetta on syytä täsmentää mutta ei kokonaan poistaa.

Sivista pitää kannatettavana, että oppilaalla, jonka suoritus on hylätty, olisi mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa oppiaineen tavoitteet hyväksytysti opetukseen osallistumatta.

Nykyistä käytäntöä vastaavasti vuosiluokalle voitaisiin jättää myös yleisen koulumenestyksen vuoksi, vaikka oppilaalla ei olisi yhtään hylättyä arvosanaa. Syynä voisi olla esimerkiksi runsaiden poissaolojen vaikutus koulumenestykseen. Sivista pitää hyvänä, että näissä tilanteissa arvioitaisiin nimenomaan yhteys koulumenestykseen eikä luokalle jättäminen perustuisi esimerkiksi kategorisesti runsaisiin poissaoloihin. Sivista pitää hyvänä, että tällöin järjestettäisiin oppilaan ja/tai huoltajan asianmukainen kuuleminen.

Kuudennessa momentissa säädetään perusteesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä asiasta. Sivista toteaa, että kokonaisuuden arvioimiseksi olisi hyvä, että asetusluonnos olisi saatavilla kun lausuttavana on uutta lain ja asetuksen tasoista sääntelyä.

### **Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 b pykälään koskien todistuksia?**

Todistusten osalta ehdotus vastaa nykyistä opetussuunnitelman perusteissa kuvattua käytäntöä sillä erotuksella, että yhdeksännen luokan välitodistus on tällä hetkellä määrätty annettavan tarvittaessa jatko-opintoihin hakeutumista varten. Sivista katsoo, että ehdotus on sinänsä asianmukainen, mutta esityksestä jää epäselväksi, miksi sääntely todistuksista halutaan tuoda lakitasoiseksi. Hallituksella on ollut tavoite sääntelyn keventämisestä.

### **Onko teillä muita huomioita esitykseen?**

Esityksessä todetaan, että muutoksella ei olisi taloudellisia vaikutuksia valtiolle tai kunnille. Sivista katsoo, että taloudelliset vaikutukset tulisi todeta kaikkien opetuksen järjestäjien osalta. Sivista toteaa, että muutoksen toimeenpano edellyttää mittavaa opetussuunnitelmatyötä. Näin on todettu myös luonnoksessa: "Esitys vaikuttaisi myös oppiaineita koskeviin opetussuunnitelman perusteiden osuuksiin, joten sisällöllisesti opetussuunnitelman perusteita tulisi uudistaa varsin laajasti." Perusteiden merkittävä muutos edellyttää myös paikallisesti merkittävää panosta. Opetussuunnitelmatyön kustannus tulisi huomioida taloudellisten vaikutusten arvioinnissa.

Lisäksi Sivista ihmettelee, että vaikutusten arvioinnissa ei ole huomioitu sitä, mikä vaikutus luokalle jättämisen lisääntymisellä olisi. Tämä on kuitenkin tulkittavissa ehdotuksen yhdeksi seuraukseksi. Sivista katsoo tällä olevan ainakin taloudellisia vaikutuksia, lapsivaikutuksia, vaikutuksia opetuksen järjestäjien toimintaan sekä yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Vähimmäisosaamisen tason saavuttaminen kytkeytyy oppilaan tukeen. Harjoittelukoulut ovat veloitettuja järjestämään oppilaskohtaisista tukitoimista vain tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet, jollei järjestämisluvassa toisin määrätä. Tämä on yhteydessä näiden järjestäjien alhaisempaan kotikuntakorvauksen tasoon. Sivista katsoo, että oppilaiden yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää, että laissa ja rahoituksella turvattaisiin oppilaan tuen jatkuvuus. Vaihtoehtoisia toteutustapoja olisi toteuttaa kotikuntakorvauksen nosto 100 prosenttiin ja tuen lainsäädäntö vastaavalla tavalla kuin muilla yksityisillä kouluilla 1.8.2025 alkaen, tai vaihtoehtoisesti säätää kuntien yhteistyövelvoitteesta harjoittelukoulun kanssa oppilaskohtaisten tukitoimien tarjoamiseksi.

Sivista toteaa, että lainsäädäntöä täsmennettäessä tulee säilyä mahdollisuus pedagogisesti joustavaan toteutukseen. Esimerkiksi harjoittelukoulujen osalta on vältettävä sitä, että normiohjauksella rajoitetaan innovatiivisia menetelmiä, joita kehitetään opettajankoulutuksen ja pedagogisen tutkimuksen yhteydessä. Sivista ehdottaa, että tämä opettajankoulutuksen ja harjoittelukoulujen näkökulma kuvataan esityksessä.

Perusopetuslain 27 §:ssä säädetään opetuksen poikkeavasta aloittamisajankohdasta. Jos lapsella ei ole psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella edellytyksiä suoriutua opinnoista, opetuksen järjestäjä voi myöntää luvan aloittaa koulu vuotta säädettyä myöhemmin. Sivista toteaa, että tämä voi olla lapsen kannalta tarkoituksenmukaisempaa kuin myöhempi vuosiluokan kertaaminen ja tätä vaihtoehtoa tulisi muistaa tarkastella oppivelvollisuuden alkaessa.

Sivista kiinnittää huomiota esityksen aikatauluun. Laki astuisi voimaan 1.8.2027. Paikallisten opetussuunnitelmien arvioidaan valmistuvan 1.8.2028 mennessä. Sivista pitää selkeämpänä, että laki astuisi voimaan yhtä aikaa päivitettyjen opetussuunnitelmien kanssa.

Sivista toteaa, että opetussuunnitelmatyötä on tehty viime vuosina melko pistemäisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on parhaillaan käynnissä työryhmätyöskentely oppimistulosten vahvistamiseksi. Työryhmän asettamispäätöksen perusteella ryhmän ehdotuksilla voi olla vaikutusta opetussuunnitelman perusteisiin ja opetussuunnitelmatasolla. Olisi mielekästä, että erilaiset opetussuunnitelmiin liittyvät uudistukset voitaisiin valmistella samanaikaisesti.

Erityisen hyvänä Sivista pitää sitä, että esitykselle luvataan pitkäkestoista toimeenpanon tukea ja siihen liittyvää valtakunnallista täydennyskoulutusta. Kyseessä on paitsi lainsäädännön uudistus, myös muutos toimintakulttuurissa.

Sivista katsoo, että ehdotukselle asetetut tavoitteet ovat keskeisiä tekijöitä sille, että koulutusjärjestelmän kokonaisuus toimii: seuraavalla asteella voidaan luottaa siihen, että osaaminen riittää kyseisiin opintoihin, eikä koulutuksen resursseja tarvitse kohdentaa osaamisen perustan paikkaamiseen. Sivista kannattaa esitystä, ja katsoo, että esityksellä on edellytykset vahvistaa sekä Suomen koulutus- ja osaamistasoa että oppilaiden yhdenvertaisuutta.

Tikkinen Annakaisa  
Sivistysala ry